

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TE BALEN (ANTWERPEN), MEERHOUTSEBAAN - OLMSEBAAN

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 248

Rapport opgemaakt door: Pedro Pype, Anouk Van der Kelen en Lies Dierckx

Kontichsesteenweg 38

2630 Aartselaar

Januari 2017

Dossiernr. 19898.R.01

Aartselaar

INHOUD

1	Inleiding	3
2	Gemotiveerd advies	4
2.1	Lijntracé	4
3	Programma van maatregelen	5
3.1	Toepassingsgebied	5
3.2	Afweging trajecten verder vooronderzoek zonder en met ingreep in de bodem	7

DEEL 3 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

---

1 INLEIDING

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer van de geplande aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel in Meerhoutsebaan en de Olmsebaan te Balen. Het project sluit aan op de bestaande infrastructuur in de Olmsebaan.

De beoogde opbraak van het wegdek en graafwerken worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de 3000m² overschrijdt en de ingreep in de bodem (ca. 22 506m²) de 1000m² overschrijdt moet er in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Gezien het tracé over een openbare weg loopt, is onderzoek met ingreep in de bodem voorlopig niet mogelijk. Hierbij wordt bijgevolg een archeologienota opgemaakt op basis van bureauonderzoek.

Het onderzoeksgebied bevindt zich in een zone met in het verleden een lage densiteit aan bewoning.

2 GEMOTIVEERD ADVIES

Het doel van het bureauonderzoek is inzicht te verkrijgen over de eventuele aan- of afwezigheid van archeologische erfgoedwaarden in het onderzoeksgebied en een eventuele datering, bewaringsgraad, aard en verspreiding ervan. Op basis van een confrontatie van de resultaten van het bureauonderzoek met de door de initiatiefnemer geplande bodemingrepen werd volgend advies opgesteld. Het advies bepaalt welke specifieke maatregelen moeten worden getroffen. Hierbij wordt rekening gehouden met de volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek, de aanwezigheid en waardering van eventueel aanwezige archeologische sites en het potentieel tot kennisvermeerdering.

2.1 LIJNTRACÉ

Het uitgevoerde bureauonderzoek is naar onze mening volledig als archeologisch vooronderzoek bij aanvraag voor de aanleg en/of vernieuwing van de rioleringen in Meerhoutsebaan en Olmsebaan te Balen. Op basis van een analyse van de landschappelijke, historische, cartografische en beschikbare archeologische gegevens over het projectgebied menen wij te kunnen besluiten dat er voor het tracé een archeologisch potentieel is maar dat de impact van de geplande werkzaamheden op het archeologisch bodemarchief minimaal is.

Dit baseren we op:

- De recentere riolerings- en wegenwerken en het aanleggen van nutsleidingen hebben een nefaste invloed gehad op de bewaring van het bodemarchief.
- Over het hele studiegebied werd een wegkoffer aangelegd tot minstens 60cm onder het huidige loopvlak. Een dergelijke diepte verstoort reeds (lokaal) de bovenkant van de C- en B-horizont waarin potentiële archeologische sporen zich bevinden.
- Het bestaande gabarit heeft reeds een deel van het bodemarchief verstoord tot op een diepte van gemiddeld 1,5m. Hoewel de geplande werken dieper gaan dan de bestaande lijninfrastructuur (tot 2-3m), waardoor een verstoring van eventueel bewaarde bodemresten zal plaatsvinden, is de kans op het aantreffen van archeologisch erfgoed klein. Een dergelijke diepe bestaande verstoring heeft het bodemarchief reeds vernietigd waardoor de B-horizont en C-horizont (deels) er weggegraven zijn. De geplande rioleringswerken volgens grotendeels de reeds aanwezige leidingen, waardoor reeds geroerde bodem zal aangetast worden.
- De aanleg van nutsleidingen, daar waar aanwezig, heeft de bovenste 1m van de bodem verstoord. De kans dat ter hoogte van deze nutsleidingen nog archeologische sporen te vinden zijn, is nihil.
- Er is een lage densiteit van erfgoedwaarden in de directe omgevingen.
- Tenslotte is het de vraag in welke mate de geplande werksleuven van minimaal 1,20m tot maximaal 2,50m breed zullen zorgen voor kennisvermeerdering, rekening houdend met het feit dat de bovengrond rechtstreeks onder de wegverhardingen, die over de volledige breedte van de wegen zullen worden opgebroken, reeds is verstoord.

Bovengenoemde argumenten en een kosten-baten afweging pleiten daarom voor het afzien van verder onderzoek ter hoogte van het lijntracé.

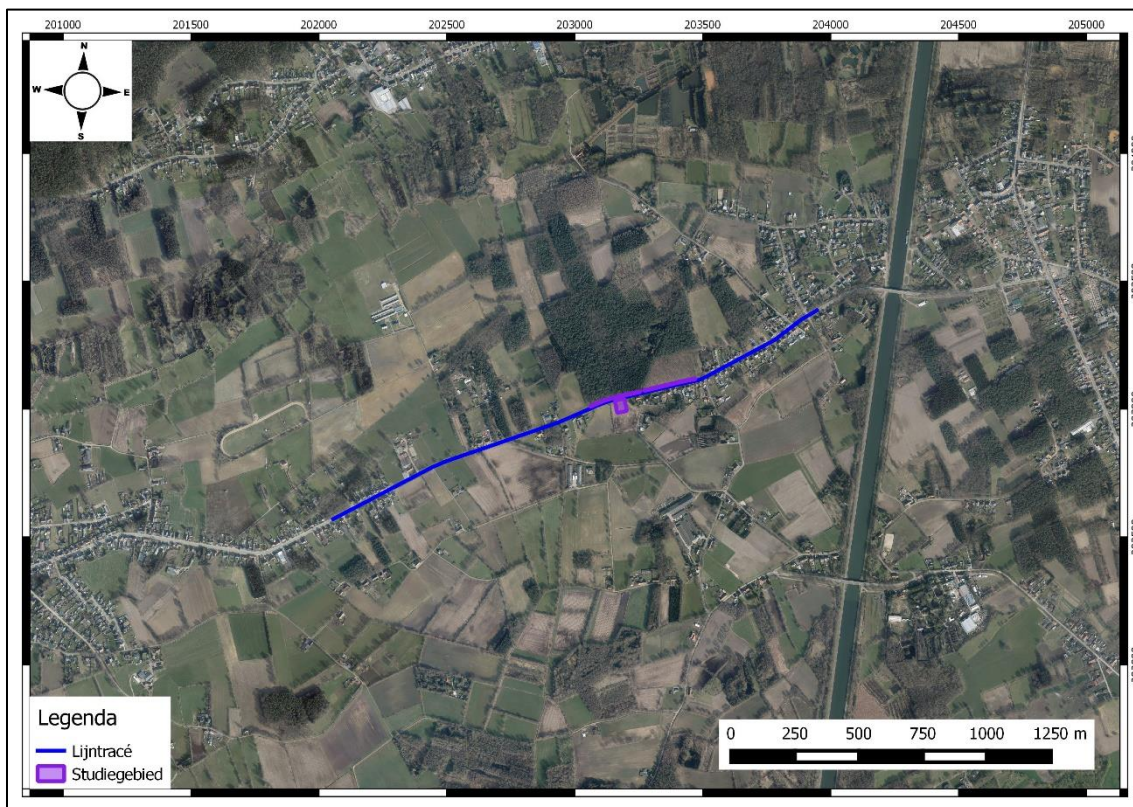
Een afweging van de mogelijkheden en te verwachten resultaten van aanvullend vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (archiefontoerzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering) doet besluiten

dat deze technieken niet geschikt zijn voor deze situatie. Ze leiden op zichzelf voor dit dossier immers niet tot een voldoende gefundeerde uitspraak over eventueel aanwezig archeologisch erfgoed en de waarde ervan. Door het toepassen van andere supplementaire onderzoeksmethoden zoals hieronder vermeld, verwachten wij geen afdoende wetenschappelijk verantwoorde kennisvermeerdering aangaande de potentiële aanwezige (archeologische) erfgoedwaarden:

- Archiefonderzoek wordt verwacht geen aanvullende informatie te bieden aangezien het gaat om openbare wegen, weinig veranderd sinds de 17de eeuw.
- Het interpreteren van de data resulterend uit geofysisch onderzoek zou te onduidelijk zijn om tot een eenduidige conclusie te komen.
- Veldkartering heeft geen nut gezien het om openbare wegen gaat.

3 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

3.1 TOEPASSINGSGBIED

Figuur 1: Orthofotomozaïek (grootschalige winteropnamen, kleur 2013-2015) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw), terrein voor grondverbetering (paars) en boscompensatiezone (paars) (Geopunt 2016)

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2016G184
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	Pedro Pype
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2015/00054

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2016G184
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	Meerhoutsebaan - Olmsebaan
- postcode:	2490
- fusiegemeente:	Balen, Meerhout
- land:	België
Lambert72coördinaten (EPSG:31370)	203904,31m-203356,57m 202947,18m-202955,75m
Kadaster	
- Gemeente:	Balen en Meerhout (Antwerpen)
- Afdeling:	Gemeente Balen: 3de afd sectie A/Gemeente Meerhout: 1ste afd sectie B/Gemeente Meerhout: 2de afd sectie C
- Sectie:	Gemeente Balen: 3de afd sectie A/Gemeente Meerhout: 1ste afd sectie B/Gemeente Meerhout: 2de afd sectie C
- Percelen:	Gemeente Balen: 3de afd sectie A Perceel PS2: A770h Percelen bosgebied Noord-zijde: A688b, A695a,A697a,A694a,A688a Perceel terrein grondverbetering +PS1 (landbouwgebied): A680b,A676c Alle percelen in woonzone langs de zuidzijde: A 739 B 2, A 739 C 2 - 739 Z, A 738 D 2,A 669 F, A 682 K, A 737 L, 738 E2, A 739 F 2, A 668 B, A 739 M 2, , A 739 L 2, A 739 W, A 667 B 2, A 750 F, A 668 A, A 737 K, A 740 P, A 738 W, A 740 R, A 667 Z, A 738 B 2, A 667 Y, A 667 T, A 739 N 2, A 739 D 2, A 667 A 2, A 740 M, A 738 X, A 738 C 2, A 672 F, A 667/02G, A 667 X, A 667/02K Alle percelen in landbouwzone langs de zuidzijde: A 672 F, A 673 B, A 674B, Gemeente Meerhout: 1ste afd sectie B: Pompunits PU1 en PU3: B1848W en B2029N2 Gemeente Meerhout: 2de afd sectie C: Pompunit PU2: C9C
Onderzoekstermijn	25/07/2016- 28/07/2016
Thesaurus	Bureauonderzoek, Balen, lijntracé, riolerings- en wegeniswerken, nieuwe tijd, vrijgave.

Tabel 1: Administratieve gegevens van de terreinen waarop dit programma van maatregelen van toepassing is.

3.2 AFWEGING TRAJECTEN VERDER VOORONDERZOEK ZONDER EN MET INGREEP IN DE BODEM

3.2.1 LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK IN DE VORM VAN BORINGEN

- Is het **mogelijk** om landschappelijk bodemonderzoek in de vorm van boringen uit te voeren op dit lijntracé?
→ JA: Het gaat momenteel om verharde wegen maar boringen zijn mogelijk na het verwijderen van de verhardingen. Er moet wel rekening gehouden worden met de aanwezigheid van de bestaande rioleringen en nutsleidingen onder de baan.
- Is het **nuttig** om deze methode toe te passen op dit terrein?
→ JA: Dit booronderzoek kan een zicht geven op de bewaringstoestand van de bodemopbouw, de diepte van de verstoring en bijgevolg een beter zicht geven op de mogelijkheid van aan- of afwezigheid van archeologische erfgoedwaarden.
- Is het gebruik van deze methode overdreven **schadelijk** voor het bodemarchief?
→ NEE: Boringen hebben een beperkte impact op het bodemarchief.
- Is het **noodzakelijk** om deze methode toe te passen op dit terrein, rekening gehouden met een kosten-baten afweging?
→ NEE: De recentere riolerings- en wegenwerken en het aanleggen van nutsleidingen hebben zonder twijfel een nefaste invloed gehad op de bewaring van het bodemarchief. Dit onderzoek zou extra tijd en kosten vragen maar geen definitief uitsluitel bieden over de aanwezigheid van archeologische resten. Kosten-baten gezien heeft dit geen nut.

3.2.2 PROEFSLEUVENONDERZOEK

- Is het **mogelijk** om proefsleuvenonderzoek uit te voeren op dit terrein?
→ JA: Het gaat momenteel om verharde wegen maar het trekken van een proefsleuf ter hoogte van de toekomstige werksleuf is mogelijk na het verwijderen van de verhardingen. Er moet wel rekening gehouden worden met de aanwezigheid van de bestaande rioleringen en nutsleidingen onder de baan.
- Is het **nuttig** om deze methode toe te passen op dit terrein?
HET ANTWOORD OP DEZE VRAAG IS DUBBEL
→ JA: Proefsleuven laten toe om aanwezige archeologische waarden te registreren.
→ NEE: Het aanleggen van een smalle sleuf (toekomstige verstoring max. 2,5m) biedt een zeer beperkt ruimtelijk inzicht. Zelf als er sporen zouden worden aangetroffen zouden deze geografische context missen.
- Is het gebruik van deze methode overdreven **schadelijk** voor het bodemarchief?
HET ANTWOORD OP DEZE VRAAG IS DUBBEL
→ JA: Deze methode vraagt een ingreep in de bodem waardoor het bodemarchief plaatselijk verstoord tot vernietigd wordt.

→ NEE: Proefsleuvenonderzoek is de aangewezen methode voor het evalueren van de archeologische aard en waarde van een onderzoeksgebied. Deze methode beperkt immers de bodemingrepen tot een minimum terwijl grondsporen opgespoord kunnen worden.

- Is het **noodzakelijk** om deze methode toe te passen op dit terrein, rekening gehouden met een kosten-baten afweging?

→NEE: De geplande werksleuven zijn minimaal 1,20m tot maximaal 2,50m breed, dit biedt een beperkt ruimtelijk inzicht, zelfs als er sporen worden aangetroffen zouden deze geografische context missen. Kosten-baten gezien zou het aanleggen van een proefsleuf extra tijd en kosten met zich meebrengen en weinig meerwaarde hebben voor kennisvermeerdering. Kosten-baten gezien heeft dit geen nut.

Bovengenoemde argumenten en een kosten-baten afweging pleiten daarom voor het afzien van verder onderzoek.